

ERENDİZ ATASÜ EDEBİYATI

YAYINA HAZIRLAYAN
GÜNSELİ SÖNMEZ İŞÇİ

ERENDİZ ATASÜ
EDEBİYATI

© 2014, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Temmuz 2014, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Günseli Sönmez İşçi

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3

Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-2224-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758

ERENDİZ ATASÜ EDEBİYATI

İNCELEME

Yayına hazırlayan
Günseli Sönmez İşçi

♥can

İçindekiler

Önsöz	
Günseli Sönmez İşçi	9
Giriş	
Dilek Doltaş	15
YAZMAK... ve yaşadığımız yüzyıl...	
Erendiz Atasü	32
I. ERENDİZ ATASÜ EDEBİYATININ ÖZGÜN DOKUSU	
Erendiz Atasü: Karşıtların Gerilimi Üstünden Edebiyat Üretmek	
Ayşegül Yüksel	39
Erendiz Atasü'nün Romanlarında Feminist Kurgu	
Nazan Aksoy	50
<i>Güneş Saygılı'nın Gerçek Yaşamı'ndan Geriye Bir Bakış:</i> Erendiz Atasü Romancılığı	
Oya Batum Menteşe	65
II. EDEBİYAT, SANAT VE TOPLUM	
“Yürekli Yaratıcılığın Büyük ve İstıraplı Mücadelesi” Erendiz Atasü'nün Yazan Kadınları/Kadın Yazarları	
Dilek Direnç	83
“Taş Üstüne Gül Oyması” Nazmi Ağıl	105
Erendiz Atasü Edebiyatında Yabancılaşma	
Günseli Sönmez İşçi	116

<i>Güneş Saygılı'nın Gerçek Yaşamı'nda Tarih ve Erkeklik</i> Çimen Günay-Erkol	133
<i>Yirminci Yüzyılda Türk Toplumunun Yaşadığı Travmaları</i> <i>Açıkoturumlar Çağı Karakterleriyle Okumak</i> Nafize Sibel Güzel	145
<i>Güneş Saygılı'nın Gerçek Yaşamı Romanında</i> Distopik Öğeler Tülay Akkoyun	158
III. BEDENLER, MEKÂNLAR VE KADINLAR	
<i>Bilincin Usuna Beden Düşünce: Bedende Yeşeren Bilinç</i> Nevin Yıldırım Koyuncu	169
<i>Gençliğin O Yakıcı Mevsimi'nde Bir Özne Olarak</i> Kadın Bedeni Serbar Sevgi Arpa ve Erdem Tazegül	195
<i>Erendiz Atasü Romanlarında Şehir ve Kadın</i> Ahu Paköz ve Çiçek Coşkun	209
<i>Bir Şehir Ölürken: "Kan Kokusu"nda Hafıza ve Mekân</i> Funda Başak Dörschel	223
<i>Gençliğin O Yakıcı Mevsimi'nde Kadın Karakterlerin</i> Özgürlük ve Bütünlük Arayışları Alev Önder	237
<i>Anlamın Kenarındaki Çılgılık: Erendiz Atasü'nün</i> Eserlerinde Bastırılmış Kadın Sesleri Esen Kara ve Fulya İçöz	255
<i>Yazarların Biyografileri</i>	267
<i>Erendiz Atasü Bibliyografyası</i>	277
<i>Erendiz Atasü Edebiyatı Sempozyum Programı</i>	315

Önsöz

GÜNSELİ SÖNMEZ İŞÇİ

Homeros'un *Odyseia* destanında Odysseus'un Sirenlerle karşılaşması bilinen bir öyküdür. Büyücü tanrıça Kirke; Odysseus'u, İthaka'ya dönüş yolculuğunda karşısına çıkacak tehlikelere karşı uyarır; kahramanın karşılaşacağı tehlikelerden birisi deniz perileri Sirenlerin gemicileri ayartan sesleridir. Bedenlerinin üst kısmı kadın olan Sirenler, büyülu ezgileriyle gemicileri cezp eder ve kayalıklarda parçalanarak yok olmalarına yol açarlar. Odysseus Kirke'nin uyarısını dinler, verdiği öğüde uyar; Sirenlerin seslerinden büyülenmemek ve ayartılmamak için gemicilerin kulaklarını balmumuyla tıkattırır, kendisini de geminin direğine sıkıca bağlatır. Kayalıklardan geçerlerken, Sirenler ezgileriyle bereketli yeryüzünde bütün olanı biteni bildiklerini, gemisini durduranların ve kendilerini dinleyenlerin çok şey öğrendiklerini anlatırlar. Odysseus bu seslerle büyülenir, gönlü ahenkli nağmelerine kapılır, iplerini kopartıp gemisini durdurmak ister; ancak çok sıkı bağlanmıştı, gemicilerin ise kulakları tıkalıdır. Böylece geçer giderler, Sirenlerin güzel sesleri duyulmaz olur.

Odyseia destanındaki bu kısacık öykü, Sirenlerin çağrışımalarına ve kadınların seslerine ilişkin düşündürücü boşluklar sunar, yeniden yazılmayı bekler. Kendisini kadın yazar olarak tanımlayan Erendiz Atasü, öykülerinde, romanlarında ve denemelerinde bunu yapar, kadınların seslerine yönelik boşlukla-

rı edebiyatın zenginlikleriyle doldurur. Elinizdeki kitap içinde yer alan yazısında da bunu açıkça ifade ediyor:

Bin yıllardır susturulmuş kadınların kendi seslerini bulmaya ihtiyaçları var; onlara öğretilenleri tekrarlamaya değil, gereksinimleri; bastırılmış duygularını, düşüncelerini ve kısıtlanmış yaşantılarını kendi sözcükleriyle insanlığın ortak bilincine aktarabilmeleri gerek. Bence kadın edebiyatı denen de tam budur. ("YAZMAK... ve yaşadığımız yüzyıl...")

Yeni Yüzyıl Üniversitesi'nin desteğiyle 2011 Mayıs ayından bu yana kadın yazarlar sempozyumları düzenliyoruz. 2011 Mayıs ayında, Birinci Kadın Yazarlar Sempozyumu'nu Ayla Kutlu edebiyatına adamıştık. 2012 Mayıs sonunda İkinci Kadın Yazarlar Sempozyumu'nda Erendiz Atasü edebiyatı üzerinde odaklandık. İlk iki toplantıda Ayla Kutlu ve Erendiz Atasü'yü bilinçli olarak seçtik. Bunun nedeni belliydi: Kutlu ve Atasü kadın yazar ve kadın edebiyatı kavramları üzerinde düşünen ve eserlerinde kadınların seslerini duymamızı sağlayan yazarların başında gelir. Sempozyumlarda iki yazar sırasıyla birbirleri üzerine bildiriler sundu. İlk sempozyumda Erendiz Atasü, metin odaklı bildirisinde Ayla Kutlu'nun eserlerindeki feodal imgeleri çözümleyerek metinlerdeki feodal kültür eleştirisini açıkça görmemizi sağlamıştı (*Ayla Kutlu Edebiyatı*, 110-125). İkinci sempozyumda ise, Ayla Kutlu yazar Erendiz Atasü'yü anlattı bizlere. Yazarların birbirleri üzerine olan çalışmaları kadın yazarlar arasındaki diyalogun ve iletişimin göstergesiydi. Sempozyumun açılışında, Ayla Kutlu'nun, Doğan Hızlan'ın ve Prof. Dr. Talat Sait Halman'ın konuşmaları Erendiz Atasü edebiyatını keşif yolculuğumuza renk kattı ve neşyle yola çıkmamızı sağladı.

Sempozyumda, iki gün boyunca öğretim üyelerinden, yazarlardan, edebiyatçılardan, farklı disiplinlerden doktora ve yüksek lisans öğrencilerinden, gazetecilerden, yayıncılardan oluşan çoksesli, çok renkli bir okur camiası, söze dökülmemiş ortak bir zemin üzerinde, hümanist ve evrensel düşünce biçiminin hakkını vererek, Erendiz Atasü edebiyatının bize sunduğu zenginliklerin peşine düştü. Toplantıda sunulan bildirilerin, sorulan soruların, verilen yanıtların veya zihinlerde devam

eden sorgulamanın ve tartışmaların odağında Erendiz Atasü'nün eserlerinin temelinde yatan gizleri ve güzellikleri çeşitli bağlamlarda, farklı açılardan çözümleme çabası yatıyordu. Elinizdeki kitap bu çabanın ürünüdür.

Bilindiği gibi, has edebiyat eserleri ve bu eserler üzerine yapılmış çalışmalar, hayatı ve insanı tarihî incelemelerin veya sosyolojik araştırmaların sergileyemeyeceği biçimde canlandırılır. Edebiyatın bu açıdan ayrıcalığı, üstünlüğü ve hayata yol gösterme gücü asırlar boyu yazarlar, edebiyatçılar, filozoflar tarafından tartışılmıştır. Örneğin Aristoteles, edebiyatın anlamını ve neden ayrıcalıklı olduğunu incelerken, edebî eserler ile tarihî metinleri karşılaştırmış, Sophokles ve Herodot'tan örnekler vermiş ve tarih "olanı", edebiyat "olabiliri" ya da "olabileceği" gösterir demiştir; bu yüzden edebî eserin tarihi esere göre "daha felsefi ve daha üstün" olduğunu savunmuştur (*Poetics*, IX. 3). Kuşkusuz, aynı zamanda, edebiyatı üstün kılan temel özellik, sanatçının/yazarın gözümüzün önündeki malzemeyi kullandığı dil, biçim ve kurmaca yapı içinde işleyerek dönüştürmesi, dolayısıyla, doğrudan doğruya yaşadıklarımızdan uzaklaşmamıza yol açarak, alışkanlıklarımızın perdelediklerini görmemizi ve bunlar üzerine düşünmemizi sağlamasıdır.

Erendiz Atasü bu anlamda has yazarlardan birisidir. Cumhuriyet tarihini, aydınlanma ve modernleşmenin kazanımlarıyla birlikte iç çelişkilerini anlamak, aydınların yaşadıklarını hissetmek, özellikle kadınların sesini duymak için Erendiz Atasü'nün öyküleri ve romanları paha biçilmez birer rehberdir. Atasü'nün, başka bir bağlamda ifade ettiği gibi, "Mazi en iyi kişisel tarihler aracılığı ile tanınır... ruhsuz söz kalıpları olmaktan çıkar, ete kemiğe bürünür" (*Bilinçle Beden Arasındaki Uzaklık*, 182). Erendiz Atasü, aldığı fen eğitimini ve akademik formasyonunu kendi edebiyat bilgisiyle demlemiş olması nedeniyle, sadece diyalektiği değil, iki çelişkiyi aynı anda doğru kılan paradoksun dilini iyi bilir. Onun bu özelliğini fark ettiğimiz zaman, yaşadığımız topraklara ilişkin farkındalık düzeyimiz artar ve bundan haz alırız.

Erendiz Atasü'nün edebiyat üzerine yazılarında kendi edebiyatına ilişkin ipuçları buluruz. Örneğin, roman sanatı üzerine söylediklerine bakalım: "Klasik roman... boşluklara imkân veren bir yapıdır ve gücünü söylenenle söylenmeyen arasında-

ki dengeden alır” (*Bilinçle Beden Arasındaki Uzaklık*, 144). Edebiyat kuramcılarının çok iyi bildiği bu kuralı, Atasü’nün eserlerinde açıkça görürüz. Atasü, hem düşünce hem de uygulama bakımından çağımızın bir başka büyük yazarıyla, Fuentes’le aynı dili konuşmaktadır; Carlos Fuentes aynı olguyu “edebiyatın belirsiz olma ayrıcalığı” olarak ifade eder:

Roman, Cervantes’in döneminden günümüze, hem yazarlığı hem de okurluğu çoğaltarak, *demokratik bir araç* olmuştur; benliğin, dünyanın, kendimle ötekiler arasındaki, senle ben arasındaki, bizle onlar arasındaki ilişkinin değişkenlik gösteren yorumlarının seçim alanı olmuştur. (...) [E]debiyatın belirsiz olma ayrıcalığı vardır. Bir romandaki belirsizlik, kuşkululuk, belki de, yazarın (dolayısıyla yetkenin) belirsiz birçok açıklamaya yatkın olmasının dünyaya pek uygun düştüğünü anlatmanın bir yoludur. (Fuentes, 27-28)

Atasü edebiyat dünyasını da gayet iyi tanır; edebiyat eserlerinin boşluğa doğmadığının, daha önce yazılmış olanlara eklendiğinin, dolayısıyla bir edebiyat eserin başka eserlerle diyalog içinde olduğunun bilincindedir. Edebiyatın kendi dünyası ve dili vardır; bu dil apayrı zamanlarda, topraklarda ve mekânlarda yaşamış olanların ortak dilidir, yani Cervantes’in, Goethe’nin, Jane Austen’in, Oscar Wilde’in, Virginia Woolf’un dilidir bu. Ve yazar, çoğu zaman sadece kendinden önce işlenmiş dokumaya ilmek atmakla kalmaz, kendi dokumuş olduklarına bir düğüm daha ekleyebilir.

Erendiz Atasü tam da bunu yapar. Bir yandan eserlerinde kimi yazarlarla selamlaşır ve bunun ipuçlarını bırakır okura; bir yandan da zıt öğelerden uyumlu bütünlükler sunar. Hem tek tek romanları böyledir hem de ilk romanı *Dağın Öteki Yüzü*’nden son romanı *Güneş Saygılı’nın Gerçek Yaşamı*’na doğru ilmek ilmek dokunmuş bir bütünlük söz konusudur. Atasü’nün Virginia Woolf üzerine yorumu, bir bakıma kendi edebiyat anlayışının da bu anlamda tanımıdır. Şöyle der Atasü, Woolf için: “Onun romanları, uyumsuz ve zıt öğelerden uyumlu tümlükler yaratmaya yönelik başarılı atılımlardır” (*Bilinçle Beden Arasındaki Uzaklık*, 169). Bu esas itibarıyla modernist roman tanımıdır ve Atasü’nün eserleri, metinlerin ruhunu keşfe çıkan mo-

dernist yaklaşımları, yani yakın okumaları hak eder. Sempozyumda bunun örnekleri sunuldu.

Tüm bu özelliklerin ötesinde, Erendiz Atasü, gayet iyi bildiği üzere, edebiyatın toplumsal işlevinin bilincindedir. Atasü'nün kadın bakış açısı, gözlem ve imgelem gücü, ülkesine, diline ve kültürüne olan gönül bağı tüm eserlerinde belirgindir. Tıpkı Margaret Atwood'un hayal ettiği gibi bir ayna tutuşturur elimize Atasü ve, "Ne, Neden, Burası Neresi?" (Atwood, 17) sorularına yanıt aramaya davet eder. Erendiz Atasü edebiyatına adadığımız sempozyum bu davete bir yanıt ve yazarmıza borcumuzu ödeyebilmenin tek yoluydu. Bir borcumuz da bu kitaba ilk okumalarıyla emek veren Çiğdem Su Uğurlu'ya.

Fazla söze gerek yok, elinizdeki kitapta yer alan "YAZMAK... ve yaşadığımız yüzyıl..." başlıklı yazısında, yazar Erendiz Atasü tüm samimiyetiyle karşımızda.

Bu kitabın, yazarın eserlerini bilenlere yeni kapılar açmasının yanı sıra, Erendiz Atasü edebiyatı üzerine araştırmalarını sürdürecektir. Bu incelemelere ve yazarın eserleri üzerine yüksek lisans veya doktora çalışmaları yapmaya devam edecek öğrencilere kaynak olmasını dilerim.

Kaynaklar

Atasü, Erendiz. *Bilinçle Beden Arasındaki Uzaklık*. İstanbul: Everest Yayınları, 2009.

---. "Ayla Kutlu'nun Eserlerinde Feodalizm İmgeleri ve Feodalizm Eleştirisi." *Ayla Kutlu Edebiyatı: 1. Kadın Yazarlar Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 2012.

Aristoteles. *Poetics*. Trans. Leon Golden, Hazard Adams, ed. *Critical Theory Since Plato*. New York: Harcourt, 1971.

Atwood, Margaret. *Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature*. Toronto: McClelland and Stewart Ltd., 2004.

Fuentes, Carlos. "Romana Övgü." Çev. Celâl Üster, *Sözcükler*, 2 (2006): 23-32.

GİRİŞ

DİLEK DOLTAŞ

24-25 Mayıs 2012 tarihlerinde düzenlenen “Erendiz Atasü Edebiyatı” başlıklı sempozyumda sunulan bildiriler Atasü’nün düşünsel ve sanatsal ürünlerini yazarın temel sorunlarına ve yazınsal özelliklerine odaklanarak yansıtmışlardır. Okur, bu kitapta yayımlanan bildiriler vasıtasıyla Erendiz Atasü’nün ne denli bilinçli, irdeleyici ve yaratıcı bir yazar; dürüst, araştırmacı ve çok yönlü bir düşünür olduğunu bir kez daha görecektir.

Sempozyumda ağırlıklı olarak Atasü’nün romanları ve öyküleri ele alınmış, onun kadın dilini oluşturma çabaları irdelenmiş ve Atasü feminist bir yazar, cumhuriyetçi ve hümanist bir birey olarak tanımlanmıştır. Atasü’ye göre mekân, zaman, kültür ve gelenek olguları ve bu olgular arasındaki etkileşim, erkek kadın fark etmeksizin, tüm bireylerin psikolojik biçimlenmesinde başrolü oynar; elinizdeki kitapta yer alan yazıların pek çoğu bu etkileşimi yazarın romanlarından ve öykülerden örneklerle incelemektedirler. Bu kitapta yer alan incelemelerin bazıları Atasü’nün yazın dilinin özelliklerine, yazın

türünün sınırlarını nasıl aşmaya çalıştığına, simge ve metaforları kullanımına, iç monologlara yüklediği işlevlere ve anlatıcıların değişen kimliklerine ağırlık vermektedir. Bazı incelemeler ise, Atasü'nün eserlerindeki politik ve tarihî izlekler üzerinden karakter analizi yapmakta ve ataerkil kültür ve geleneklerin kadının bedeni ile bilincini nasıl böldüğünü, cumhuriyet Türkiye'sinin kapitalist ideoloji ve küreselleşme olgusuyla birlikte geçirdiği değişim ve dönüşümlerin bireyin duygularını ve belleğini nasıl etkilediğini tartışmaktadır.

Sempozyumda sunulan çalışmaların özellikle romanlara yoğunlaşmasının nedenini, 1995'te yayımlanan ve büyük ölçüde otobiyografik özellikler taşıyan *Dağın Öteki Yüzü* adlı ilk romanın başarısını izleyen *Gençliğin O Yakıcı Mevsimi* (1999), *Bir Yaş Dönümü* Rüyası (2002), *Açıkoturumlar Çağı* (2006) ve *Güneş Saygılı'nın Gerçek Yaşamı* (2011) adlı romanların bir ölçüde birbirinin devamı özelliği taşımasına bağlayabiliriz. Bu romanların başkahramanları kadınlar; orta sınıfa mensup, okumuş, cumhuriyet ideallerini özümsemiş, bilinçli, toplum sorunlarına duyarlı, meslek sahibi, cinsiyetlerinin farkında ve özne olma çabası içinde bireylerdir. Romanlar kadının toplum içindeki konumunu, bilinçlenme sorunlarını, cinselliğini ve yaşam şartlarını kadınların öznel tarihleri üzerinden tartışır. Ayrıca her roman başkahraman olan kadının bir yaş dönemi üzerine yoğunlaşır. Bu kitapta yer alan makalesinde göreceğiniz üzere, Oya Batum Menteşe bu açıdan bir çözümleme yapar ve *Dağın Öteki Yüzü* ile mutlu, umutlu, ideal sahibi Ankaralı bir kız çocuğu olarak tanıdığımız kahramanın, *Güneş Saygılı'nın Gerçek Yaşamı*'nda mutsuz, umutsuz ve tüm hayallerini yitirmiş, olgun bir kadın olarak intihar etmeyi seçtiğini söyler. Böylece, Menteşe'ye göre Ankaralı aydın cumhuriyet kadınının yaşam turu tamamlanmış olur.

Elinizdeki kitapta yer alan incelemelere kısaca değinmeden önce Atasü'nün çok önemli bulduğum öykülerinden söz etmek istiyorum. Erendiz Atasü edebiyat dünyasına 1982 yılında öykü yazarı olarak adım atar. *Kadınlar da Vardır* adlı öykü kitabı, yayımlandığı yıl Akademi Kitabevi Öykü Ödülü'nü almıştır. Bunu 1985 yılında *Lanetliler*, 1988 yılında *Dullara Yas Yakışır*, 1992'de *Onunla Güzeldim*, 1997'de *Taş Üstüne Gül Oyması*, 1998'de *Uçu* adlı öykü kitapları izler. *Taş Üstüne Gül Oyması* hem Yunus Nadi hem de Haldun Taner Öykü Ödülü'nü alır. Ancak Atasü, 1998'den 2008 yılına kadar öykü yazmaya ara vererek roman ve deneme alanına yönelir. 2008'de ise *İncir Ağacının Ölümü* ve 2010'da *Hayatın En Mutlu An'ı* adlı kitaplarıyla öyküye dönüş yapar. *Hayatın En Mutlu An'ı* yayımlandığı yıl hem Dünya Kitap'ın verdiği Yılın Telif Kitabı Ödülü'nü hem de Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü alır. Atasü'nün öyküleri bireylerin yaşamındaki dramatik anları yakalar, onları çarpıcı imgelerle ve şiirsel bir dille aktarır. İmgelerle sabitlenen anlar, öykülerde simgesel önem taşır. Dramatik anlar kimi zaman duyguların niteliklerini, kimi zaman karakterlerin kişilik özelliklerini, kimi zaman durumun yaşamsal önemini simgeler. Ayrıca, Atasü, romanlarında olduğu gibi öykülerinde de, karakterlerini bilişsel ve duygusal yönleriyle, ideolojik duruşlarıyla ve felsefi kaygılarıyla birlikte bize tanıtır. Onlar belli bir kültürün ürünü olan, ancak genellikle kendini yeniden oluşturmaya çalışan kanlı canlı öznelere dir. Erendiz Atasü'nün aldığı edebiyat ödüllерinin çoğunun öykü dalında olması kanımca öykülerin resmettiklerinin bu denli canlı, etkileyici ve düşündürücü olmasındandır.

Atasü'nün deneme alanındaki verimliliğinin ve başarısının sırrı ise berrak düşünen ve çok okuyan bir yazar olmasında yatar. Onun bu özelliğini bilimsel kimliğiyle

birleştiren edebiyat eleştirmenleri, deneme dalındaki yapıtlarının önemini okuduğunu sorgulamadan, analitik bir süzgeçten geçirmeden özümsememesine ve her zaman konulara çok yönlü ve bilimsel bir kuşkuyla yaklaşmasına bağlarlar. Atasü aslında 1980’li yıllarda başlar deneme yazmaya; ancak bu yazıları kitap haline getirip yayımlaması 2000 yılını bulacaktır. *Kadınlığım, Yazarlığım, Yurdum*, 2001; *İmgelerin İzi*, 2003; *Kavram ve Slogan*, 2004; *Düşünce Sefaletinin Kıskaçında*, 2008 ve *Bilinçle Beden Arasındaki Uzaklık*, 2009 yılında yayımlanır. Yazar, denemelerinin tümünde bilinçli bir kadın ve duyarlı bir sanatçı kimliğiyle olduğu kadar, sorumlu ve irdeleyen bir aydın ve yurttaş kimliğiyle de karşımıza çıkar.

Benim Yazarlarım edebiyat eleştirisi alanına giren denemelerden oluşur. *Kadınlığım, Yazarlığım, Yurdum*, 1985-2001 arasında kadın sorununun çeşitli yönlerinin irdelendiği ve önceden farklı farklı yerlerde yayımlanmış yazıların toplu basımıdır. *İmgelerin İzi*’nde, Atasü bir yandan kadın-yazar erkek-yazar farklılığına dikkat çekerek “erkek yazarların neden hiç kadın kahraman yaratmadığını” sorgularken, bir yandan da felsefi ve siyasal içerikli görüşlerini yansıtır. Bu kitapta “medyatik yazar” kavramını da tartışmaya açar; ülkenin ve dünyanın ivedilikle gereksinim duyduğu özgürlük, eşitlik ve barış olgularının söylemden yaşama dönüşmesinin önemini vurgular. Atasü burada sözünü ettiği gereksinimler karşılanmadan toplumların “devasa sorunları”nın çözülemeyeceğini anlatır. *Kavram ve Slogan* bir açıdan *İmgelerin İzi*’nin devamı gibidir. Arka kapakta yer alan tanıtım yazısı bu kitaptaki denemelerin temel izleğini özetlemektedir:

Kavram ve Slogan, kahramanlar yaratmaya eğilimli toplumların üzerinde dolaştırıyor merceğini. Atasü’ye

göre, sorunlarını çözmeye akılcı mekanizmalar geliştirememiş toplumların beklediği kahraman gelmeyecek tir artık. Onu beklemenin yeri ve zamanı değildir. Kamuoyu, bilimin ve sanatın öncülüğünde, yaşanılır, çağdaş bir toplum kurmalıdır; yaşadığımız devasa sorunların çözümünü burada değilse nerededir?

Düşünce Sefaletinin Kıskaçında'daki yazılarında Atasü yine ülkemizin güncel ve çetrefilli sorunlarına eğilir. Bunu yaparken, görünenin arkasına gizlenene ışık tutmak ister. Çevremizi saran ve kartopu gibi büyüyen bilgi kirliliğine ve düşünce çarpıklığına dikkat çeker ve çarpıklığın küreselleşme olgusu ve yeni bilgi teknolojileriyle nasıl beslendiğini gösterir. Ortaya çıkan kavram saptırmalarını ve düşünsel yozlaşmayı örneklerle sergiler. Atasü'nün son deneme kitabı *Bilinçle Beden Arasındaki Uzaklık*'ta ise, kadın bilinciyle bedeninin ataerkil toplumlarda nasıl bölündüğü anlatılır. Bedeni kendisinden ayırmış, başkasının malıymış gibi davranmak zorunda bırakılan kadının, bilinçli bir özne olamayacağı vurgulanır. Elinizdeki sempozyum kitabında yer alan yazıların çoğunda, Atasü'nün romanlarındaki kadın kahramanlar irdelenirken, yazarın *Bilinçle Beden Arasındaki Uzaklık*'ta dile getirdiği görüşlere sıklıkla başvurulmuştur. Atasü'nün bu kitapta yer alan denemelerinin ne denli etkili olduğunun göstergesidir bu.

Erendiz Atasü Edebiyatı, Atasü'nün kendi sesiyle başlar. "Hayatı anlamak için yazdım ve yazıyorum. Hayatın ikincil konuma ittiği cinsimi, kadınları anlamak ve anlatmak için yazıyorum, kadın olduğumu unutmadan yazıyorum," diyerek yazın yaşamının önceliğini anlatır. Atasü'ye göre aslında öykü ve roman yazma süreci, bilim insanının laboratuvarında deney yaparken doğayı, insanı, evreni kavrama sürecinden farklı sayılamaz. Bu

nedenle “yaşananı anlamlandırabilmek” onun “çelişkilerini çözebilmek” ile yapılan deneyi yorumlayabilmek aynı zihinsel süreçleri gerektirir. Atasü bu görüşünü şöyle açıklar: “Doğa bilimleri, almasını bilen zihne, rastlantı ile zorunluluğun, kural ile kuraldışının koşullarla bağlantısını öğretir; bir başka deyişle diyalektik ve analitik düşünemezseniz, ezberler ama öğrenemezsiniz.” İşte bunun için Atasü’nün roman ve öyküleri yaşamın deney alanı niteliğindedir. Burada yazar, Günseli İşçi’nin “Önsöz”de Aristoteles’e atıfla söylediği gibi “olanı” değil “olabilecekleri” imgelendirmeye çalıştığını ifade etmektedir. Böylece Erendiz Atasü’nün yazma eyleminin arka planında, eleştirmenlerin sık sık dile getirdikleri çok bilinçli bir biçimsel ve düşünsel süreç olduğunu anlarız.

Elinizdeki kitapta yer alan yazılar Atasü’nün neyi nasıl yaptığını yetkin bir biçimde aktarmaktadır; ben onları sırayla özetlemeye ve zaman zaman birbirlerini nasıl tamamladıklarını göstermeye çalışacağım.

Ayşegül Yüksel, “Erendiz Atasü: Karşıtların Gerilimi Üstünden Edebiyat Üretmek” başlıklı yazısında, Atasü’nün roman ve öykülerinde hep birbirine zıt iki bakış açısının aynı anda var olduğunu anlatır. Bunlardan biri fen eğitiminin ona kazandırdığı olay ve karakterlere nesnel, dışarıdan ve uzaktan bakarak onları tanımlama çabası, diğeri ise içerden, öznel bir yaklaşımla anlama ve anlatma isteğidir. Yüksel makalesinde bu iki zıt yaklaşımın Atasü’nün öykü ve romanlarında nasıl sergilendiğini örneklerle gösterir. Ona göre bu zıtlık Atasü’nün edebiyat diline de yansır. “Bu nedenle, Erendiz Atasü’nün edebiyat dili hem akıcı ve kolay anlaşılır, yer yer de karmaşık ve çetindir.” Ayşegül Yüksel’e göre, Atasü’nün en önemli özelliği “kurmaca yoluyla gerçeği araştıran” bir yazar olmasıdır.

Erendiz Atasü titizlikle dokuduğu örüntüler arasındaki ilişkileri ve bunların ardında yatan anlamları izlemeye ve düşünmeye davet eder okurunu. Hem tek tek öyküleri ve romanları böyledir hem de ilk romanı *Dağın Öteki Yüzü*'nden son romanı *Diin ve Ferda*'ya doğru ilmek ilmek ilerleyen bir bütünlük sunar okuruna.

Gayet iyi bilindiği üzere, edebiyatın toplumsal işlevinin de bilincindedir Atasü ve kadın bakış açısı, gözlem ve inceleme gücü, ülkesine, diline ve kültürüne olan gönül bağı tüm eserlerinde belirgindir. Edebiyat, kültür ve siyaset üzerine çok sayıda incelemesi de bunun göstergesidir.

İstanbul, Yeni Yüzyıl Üniversitesi'nde düzenlediğimiz ve Erendiz Atasü edebiyatına adadığımız sempozyum, yazarımıza borcumuzu ödeyebilmenin tek yoluydu. Elinizdeki kitapta yer alan yazıların Atasü'nün eserlerini bilenlere yeni kapılar açmalarının yanı sıra, edebiyat incelemeleri geleneğine bir düğüm daha atmasını dileriz.

Günseli Sönmez İşçi

